

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEDRETTİN YALÇIN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/16380)

Karar Tarihi: 9/1/2018

R.G. Tarih ve Sayı: 14/2/2018 - 30332

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

- Başkan** : Engin YILDIRIM
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Osman Alifeyyaz PAKSÜT
Recep KÖMÜRCÜ
Recai AKYEL
Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR
Başvurucular : 1. Bedrettin YALÇIN
2. Ercan YALÇIN
3. Erdal YALÇIN
4. Ergin YALÇIN
5. Erkan YALÇIN
6. Gülcan YALÇIN
7. Mehmet YALÇIN
8. Nurcan BİNGÖL
9. Saadet YALÇIN
10. Sinan YALÇIN
Vekili : Av. Rümet Agit ÖZER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamuya ait binanın yıkılması sonucu meydana gelen ölüm olayı nedeniyle yaşama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/10/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü sunmuştur.
7. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. 16/11/2010 tarihinde Muş'un Varto ilçesi Hüseyinoğlu köyünde ikamet etmekte olan ve olay tarihinde dokuz yaşında olan başvuru yakını E.Y., kamuya ait verici binasının yıkılması sonucu hayatını kaybetmiştir.

10. Tanık anlatımları ve bilirkişi raporundan anlaşılan ve soruşturma makamlarınca da kabul edilen şekliyle olayın meydana gelişi şu şekildedir: Başvurucular yakını E.Y., arkadaşlarıyla birlikte köye yaklaşık beş yüz metre mesafede bulunan tek katlı betonarme metruk binanın içine yanında bir büyükbaş hayvanla (eşek) girmiştir. Bağlamaya çalıştığı hayvanın duvara çarpması sonucu bina çökmüş, çöken kolonlardan birinin altında kalan E.Y. hayatını kaybetmiştir.

11. Yıkılan binanın 1991-1992 yıllarında Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü (PTT) Van Başmüdürlüğü tarafından radar binası olarak yapıldığı ancak hiç kullanılmayarak 6/7/1999 tarihli ve 4397 sayılı Kanun gereği Türkiye Radyo Televizyon Kurumuna (TRT) devredildiği, yapımından bugüne kadar binanın TRT ya da PTT tarafından kullanılmayarak atıl vaziyette bekletildiği anlaşılmaktadır.

12. Başvurucular tarafından Varto Sulh Hukuk Mahkemesinde tespit davası açılmıştır. Anılan davada yapılan keşif sonrasında düzenlenen 12/4/2011 tarihli inşaat bilirkişisi raporunda; binanın deprem şartnamesine uygun inşa edilmediği, bina yapılırken zemin etüdünün yapılmadığı, kullanılan demirin ve kirişlerin binanın tabliyesini taşımaya elverişli olmadığı, binanın çatısı bulunmadığından tabliyede biriken karın eriyerek betonun çatlamasına ve demirin korozyona uğramasına sebep olduğu belirtilmiştir. Bilirkişi raporunda ayrıca binanın korumaya alınmadığı, bina çevresinde hiçbir uyarıcı işaret ya da levhanın bulunmadığı tespit edilmiştir.

13. Varto Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kazaya ilişkin soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında müşteki ve tanık beyanları alınmış, ölü muayene tutanağı ve otopsi tutanağı düzenlenmiş, keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır.

14. Dosya kapsamından ulaşılamayan ancak Bakanlık tarafından içeriği Anayasa Mahkemesine sunulmuş olan 20/4/2012 tarihli bilirkişi raporundan E.Y.nin annesi S.Y.ye kusur atfedilmesinin mümkün olmadığı kanaatinin bildirildiği anlaşılmaktadır. 10/5/2013 tarihli ek bilirkişi raporunda ise ceza sorumluluğu açısından kusur oranlarının tespitinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

15. Soruşturma kapsamında alınan 7/3/2014 tarihli bilirkişi kurulu raporunda ise köye 500-1000 metre mesafede bulunan ve 1992 yılında PTT tarafından yapılan verici binasının 1999 yılında 4397 sayılı Kanun ile TRT kurumuna devredildiği ancak uydu sistemleri devreye girdiği için TRT tarafından hiç kullanılmadığı, binanın ilk yapıldığında çevresinde tel örgü bulunduğu ancak binanın tel örgü, kapı ve pencere gibi müştemilatının zaman içinde üçüncü kişiler tarafından sökülerek içine girilebilir hâle getirilmiş olduğu tespit edilmiştir. Binanın inşaat tekniklerine aykırı olarak inşa edilmiş olduğu ancak bu hatalı inşanın dışarıdan çıplak gözle anlaşılmasının mümkün olmadığı, teknik bir inceleme sonucu tespit edilebileceği belirtilmiştir.

16. Anılan bilirkişi raporunda, yapı müteahhidinin binayı inşaat tekniklerine aykırı olarak inşa ettiği, bu nedenle kazadan asli sorumlu olduğu, binanın yapımında denetimle görevli PTT personelinin; binanın kapı, pencere, tel örgü gibi müştemilatın sökülmesi neticesinde binanın giriş çıkışlara müsait hâle gelmiş olması nedeniyle bunları hurda amaçlı söken kimliği belirsiz üçüncü kişilerin; bir başkasına ait binaya yanında bulunan eşekle girerek hayvanın duvara çarpması sonucu binanın yıkılmasına sebep olan maktul E.Y.nin

kazada asli sorumlu oldukları kanaati belirtilmiştir. Raporda ayrıca binanın kaza tarihinde maliki olan TRT'nin binayı kanun gereği devraldığı, bu Kurumun personelinin kazada kusurlarının bulunmadığı kanaati bildirilmiştir.

17. Varto Cumhuriyet Başsavcılığınca 31/7/2014 tarihinde, bina müteahhidinin ve binayı denetlemekle görevli PTT çalışanlarının kimliklerinin tespit edilemediği belirtildikten sonra söz konusu binaya büyükbaş hayvanla girerek hayvanın çarpması sonucu binanın yıkılmasına sebep olan maktul E.Y.nin kendi kusuru nedeniyle ölümüne sebep olduğu, müteveffanın ve binayı tahrip eden şahısların eylemlerinin kaza ile PTT görevlileri ve yapı müteahhidinin cezai sorumluluğu arasındaki illiyet bağıını kestiği, başkaca kusur yüklenebilecek kimse bulunmadığı gerekçeleriyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Müteveffanın bakım ve gözetim yükümlülüğünü ihlal etme suçu yönünden ise anne hakkında kamu davası açılmasına yer olmadığına karar verilmiştir.

18. Başvurucuların kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı yaptıkları itiraz, Muş Sulh Ceza Hâkimliğinin 11/9/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

19. Başvurucular 16/10/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Başvurucular ayrıca, binanın kaza tarihinde maliki olan TRT aleyhine 10/10/2001 tarihinde tazminat davası açmışlardır. Varto Asliye Hukuk Mahkemesinin 2/12/2014 tarihli kararıyla ceza soruşturması kapsamında alınan 7/3/2014 tarihli bilirkişi raporunda TRT'ye kusur atfedilmemiş olduğu gerekçesiyle başvurucuların tazminat talepleri reddedilmiştir.

21. Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 24/4/2017 tarihli kararıyla; ceza sorumluluğu ile tazminat sorumluluğunun farklı esaslara tabi olduğu, tarafların sorumluluklarını ve kusur oranlarını ayrı ayrı gösterecek şekilde Yargıtay denetimine uygun bir bilirkişi raporu alınarak hüküm kurulması gerektiği gerekçesiyle anılan karar bozulmuştur.

22. Bozma kararı sonrası yargılama sürecinin devam ettiği anlaşılmaktadır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

23. 4397 sayılı Kanun'un 1. maddesi şöyledir:

“3517 sayılı Radyo ve Televizyon Verici İstasyonlarının Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesi Genel Müdürlüğü Tarafından Kurulması ve İşletilmesi ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun Anayasa Mahkemesinin 18.5.1990 tarihli ve E.1989/9, K.1990/8 sayılı kararıyla iptal edilmiş bulunan hükümleri uyarınca, T.C. Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesi Genel Müdürlüğüne devredilen bütün radyo ve televizyon verici ve aktarıcı istasyonları, program linkleri, TV yayınlarının uydudan alınmasında kullanılan sistemler (uydu uplinkleri ile Türksat ve diğer uydu sistemlerine ait transponderler ve karasal program linkleri hariç), bunlara ait taşınır ve taşınmaz mallar, her türlü teçhizat, yedekler, enerji nakil hatları, antenler, mefruşat, araç ve gereçler, yeni kurulacak tesisler için edinilmiş bulunan her türlü taşınır ve taşınmaz mallar ile Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketinin devir tarihinden sonra radyo ve televizyon için edindiği istasyonlar, münhasıran bu istasyonlar ile ilgili hizmetlere ait televizyon ve radyo yayınlarının uydudan alınmasında kullanılan sistemler, program linkleri, enerji nakil hatları, antenler, yeni kurulacak tesisler için edinilmiş veya 23.6.1999 tarihine kadar siparişi verilerek taahhüde bağlanmış bulunanlar da dahil olmak üzere her türlü taşınır ve taşınmaz mallar 31.12.1999 tarihine kadar, net aktif değeri (katma değer vergisi dahil) Hazine tarafından karşılanmak üzere Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna devredilir...

...”

B. Uluslararası Hukuk

24. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "*İnsan haklarına saygı yükümlülüğü*" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar."

25. Sözleşme'nin "*Yaşam hakkı*" kenar başlıklı 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur..."

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında, Sözleşme'nin 2. maddesinin ilk cümlesinin devletin yalnızca kasti ve hukuka aykırı olarak ölüme sebebiyet vermektan kaçınmasını değil aynı zamanda devletlerin egemenlik yetkileri içinde bulunan kişilerin yaşamlarını korumak için gerekli tedbirleri almalarına dair devletlere pozitif yükümlülük yüklediği de hatırlatılmaktadır (*L.C.B/İngiltere*, B. No: 23413/94, 9/6/1998, § 36).

27. AİHM'e göre Sözleşme'nin 2. maddesi, devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında can kaybının bulunduğu durumlarda devlete elindeki tüm imkânları kullanarak yaşama hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak yeterli yargısal veya diğer tedbirleri alma görevi yüklemektedir (*Osman/İngiltere*, B. No: 23452/94, 28/10/1998, § 115; *Paul ve Audrey Edwards/İngiltere*, B. No: 46477/99, 14/3/2002, § 54). Mahkeme, bu yükümlülüğün -kamusal olsun veya olmasın- yaşama hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından da geçerli olduğu kanaatindedir (*Öneryıldız/Türkiye [BD]*, B. No: 48939/99, 31/11/ 2004, § 71).

28. AİHM; *Ciechonska/Polonya* (B. No: 19776/04, 14/6/2011, § 67) kararında devletin yaşama hakkını güvence altına alma görevinin kamuya açık alanlarda bireylerin güvenliğini sağlamaya yönelik makul tedbirler almayı ve ciddi bir yaralanma ya da ölüm olayının yaşanması durumunda olayların tespit edilmesi, hatalı kişilerin sorumlu tutulması ve mağdura uygun telafinin sağlanması bakımından yeterli nitelikteki yasal yolların mevcut olduğunu güvence altına alan etkili ve bağımsız bir adli sisteme sahip olmayı kapsadığını kaydetmiştir.

29. Ancak AİHM'e göre Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamında yetkililerin pozitif yükümlülükleri mutlak/koşulsuz değildir. Yaşama yönelik varsayılan her tehdit, yetkilileri riski önlemek için özel önlemler almaya zorlamaz. Özel önlemler alma yönünde bir görev, sadece yetkililerin yaşama yönelik gerçek ve yakın bir riskin bulunduğunu bildikleri ya da bilmeleri gerektiği ve yetkililerin durum üzerinde belirli derecede hâkimiyetlerinin bulunduğu hâllerde ortaya çıkar (*Finogevov ve diğerleri/Rusya*, B. No: 18299/03 ve 27311/03, 20/12/2011, § 209).

30. Diğer taraftan söz konusu pozitif yükümlülük, modern toplumların güvenliğini sağlamadaki zorlukları, insan davranışlarının öngörülemezliğini ve belirli bir faaliyete ilişkin tercihlerin önceliklere ve kaynaklara göre yapılması gerektiğini akılda tutarak yetkililere imkânsız veya aşırı bir sorumluluk yüklemeyecek şekilde yorumlanmalıdır (*Finogevov ve diğerleri*, § 209; *Makaratzis/Yunanistan*, B. No: 50385/99, 20/12/2004, § 69).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Mahkemenin 9/1/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucular; binanın yıkılmasında kusur ve ihmalleri bulunan şüpheliler hakkında yürütülen soruşturmanın sonuçsuz kalması nedeniyle yaşama hakkı, adil yargılanma hakkı ile etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvurucular ayrıca ölüm olayında sorumluluğu bulunanların tespit edilerek cezalandırılmamış olmaları nedeniyle kendilerine yönelik olarak da kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

33. Bakanlık görüşünde, başvurucular tarafından TRT aleyhine açılan tazminat davasının devam ediyor olması nedeniyle başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği hususunun değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

34. Anayasa'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

35. Anayasa'nın "*Devletin temel amaç ve görevleri*" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

37. Anayasa'nın 36. ve 40. maddelerinde güvence altına alınan adil yargılanma ve etkili başvuru hakları ile bağlantı kurularak başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların yaşama hakkı kapsamında olduğu değerlendirilmiş olup söz konusu iddialara ilişkin inceleme de bu çerçevede yapılmıştır.

38. Başvurucular ayrıca ölüm olayında sorumluluğu bulunanların tespit edilerek cezalandırılmamış olmaları nedeniyle kendilerine yönelik olarak da kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerse de yaşama hakkı yönünden yapılan incelemenin doğası gereği ölenin yakınları tarafından yapılan başvuruda, meydana gelen ölüm olayına ilişkin sorumluların tespiti ve giderimin sağlanmasına yönelik yükümlülükler yönünden yaşama hakkı kapsamında inceleme yapılacak olması nedeniyle başvurucuların anılan iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenlerin bireysel başvuru hakkına sahip oldukları kurala bağlanmıştır. Yaşama hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişi açısından bu hakka yönelik bir başvuru ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle ölen kişinin mağdur olan yakınları tarafından yapılabilecektir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 41). Başvuru konusu olayda başvurucular ölen kişinin annesi, babası ve kardeşleridir. Bu nedenle başvuru ehliyeti açısından bir eksiklik bulunmamaktadır.

40. Başvurucular tarafından TRT aleyhine açılmış olan tazminat davasının devam ettiği anlaşıldığından başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği hususunun değerlendirilmesi gerekmekte ise de somut başvuru açısından anılan meselenin başvurunun esasına ilişkin

yapılacak inceleme ile yakından ilişkili olması nedeniyle başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun esas incelemesi ile birlikte değerlendirilmesine karar verilmiştir.

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

42. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşama hakkı, Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete negatif yükümlülükler yanında pozitif yükümlülükler de yükler (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 50).

43. Pozitif yükümlülükler kapsamında devletin yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşama hakkını kamu görevlilerinin, diğer bireylerin ve hatta kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi vardır. Devlet, öncelikle yaşama hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal düzenlemeler yapmalı; bununla da yetinmeyerek gerekli idari tedbirleri almalıdır. Bu ödev ayrıca bireyin yaşamını her türlü tehlike, tehdit ve şiddetten koruma yükümlülüğünü de içerir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 51).

44. Devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında can kaybının gerçekleştiği durumlarda kamu makamlarının Anayasa'nın 17. maddesi gereğince öncelikle yetkileri dâhilinde tüm imkânları kullanarak yaşama hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı etkili yasal ve idari tedbirleri oluşturmaları gerektiği ifade edilmelidir. Bu kapsamda anılan yasal ve idari tedbirler, yaşama hakkına yönelik ihlalleri durdurmayı ve gerektiğinde faillerin cezalandırılmasını sağlayacak nitelikte olmalıdır. Bu yükümlülük, yaşama hakkının tehlikeye girebileceği her durum bakımından geçerlidir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 52).

45. Öte yandan yaşama hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirinde olan bir husustur. Hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olursa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbir ile yerine getirilebilir (*Bilal Turan ve diğerleri*, B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59).

46. Bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğu kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda makul ölçüler çerçevesinde kamu makamlarının bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlem alması gerekir. Ancak özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında pozitif yükümlülük kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanamaz (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 53).

47. Bununla birlikte anılan makamların tehlike içeren faaliyetleri yürütürken insan davranışlarına ilişkin öngörülerinde çocukları ve özel korunmaya muhtaç olan diğer kişileri özellikle dikkate almaları ve buna göre belirleyecekleri elverişli idari tedbirleri derhâl uygulamaya koymaları gerekmektedir. Başka bir deyişle kamu makamları, kişilerin yaşamının ve vücut bütünlüklerinin korunması için gerekli tedbirleri alırken özel korunmaya muhtaç kişileri de dikkate alarak davranmalıdır (*Hüseyin Münüklü*, B. No: 2014/5973, 13/9/2017, § 64).

48. Dolayısıyla devletin yaşamı koruma yükümlülüğü açısından yapılacak olan değerlendirmelerde çocuklar, bedensel veya zihinsel engelliler ya da benzeri durumda olan diğer kişilerin durumlarını dikkate alması gerekmektedir (*Hüseyin Münüklü*, §§ 63, 65).

49. Öte yandan devletin yaşamı korumaya ilişkin yükümlülüğü, tehlikeye karşı aşırı tedbirsiz davranan kişiler bakımından da sınırsız bir şekilde söz konusu olamaz. Ayrıca bu yükümlülük her durumda ve koşulda tehlikeye karşı mutlak bir güvenlik sağlamayı da garanti etmez. Bununla birlikte kamusal makamların gerekli güvenlik tedbirlerini almaları gerekirken almamaları hâlinde özellikle korunmaya özel muhtaç kişilerin bu tedbirsizliğinin anılan makamların sorumluluklarını tamamen ortadan kaldırmayacağını da belirtmek gerekir (*Hüseyin Münüklü*, § 67).

50. Devletin yaşama hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin ayrıca usule ilişkin bir yönü de bulunmaktadır. Devletin yaşama hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usule ilişkin yönü, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirmektedir. Yürütülecek bu soruşturmanın temel amacı, yaşama hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını ve kamu görevlilerinin müdahalesiyle veya onların sorumlulukları altında meydana gelen ya da diğer bireylerin fiilleriyle gerçekleşen ölümler nedeniyle ilgililerin hesap vermelerini sağlamaktır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 54).

51. Yaşama hakkına ilişkin usule yönelik bu yükümlülük olayın niteliğine bağlı olarak cezai, hukuki ve idari nitelikte soruşturmalarla yerine getirilebilir. Kasten veya kötü muamele sonucu meydana gelen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin sorumluların tespitini ve cezalandırılmalarını sağlayabilecek nitelikte bir cezai soruşturma yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda idari soruşturmalar ve tazminat davaları sonucunda idari bir yaptırım veya tazminata hükmedilmesi, ihlali gidermek ve dolayısıyla mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 55).

52. Kasıtlı olmayan fiiller nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin soruşturma yükümlülüğü açısından farklı bir yaklaşım benimsenebilir. Bu kapsamda yaşama hakkının veya vücut bütünlüğünün ihlaline kasten sebebiyet verilmediği durumlarda pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 59).

53. Bununla birlikte kasıtlı olmayan fiiller nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarında kamu makamlarının muhakeme hatası, dikkatsizliği aşan bir kusuru olduğu veya olası sonuçların farkında olmalarına rağmen söz konusu makamların kendilerine verilen yetkiler kapsamında tehlikeli bir faaliyet nedeniyle oluşan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almadığı durumlarda -ilgililer diğer hukuk yollarına başvurmuş olsalar dahi- kişilerin hayatının tehlikeye girmesine neden olanlar hakkında bir ceza soruşturması yürütülmesi gerekir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 60).

54. Diğer taraftan ceza soruşturmasının amacı yaşama hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların hesap vermesini sağlamak olmakla birlikte bu yükümlülük kesin olarak bir sonuç elde etmeyi değil uygun araçların kullanılmasını gerektirir. Anayasa'nın 17. maddesi, başvuruçulara üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı vermediği gibi devlete tüm yargılamaları mahkûmiyetle sonuçlandırma ödevi de yüklemes (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 56).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

55. Başvuruya konu olayda, başvuruçuların yakını E.Y.nin dokuz yaşında bir çocukken ikamet etmekte olduğu köye yaklaşık beş yüz metre mesafedeki verici binasının üzerine çökmesi sonucu hayatını kaybettiği hususu başvuruçuların iddiaları ve soruşturma makamlarının kabulü ile sabittir.

56. Meydana gelen ölüm olayına ilişkin öncelikle kamu makamlarının sorumlulukları ile bireylerin tehlikeye karşı tedbirli davranma yükümlülükleri yönünden bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

57. Anılan bina, 1992 yılında PTT tarafından yaptırılan ve kaza tarihinden on bir yıl önce 1999 yılında bir kanun hükmüyle TRT'ye devredilmiş olan bir kamu binasıdır. Binanın inşaatı bir kamu kurumu tarafından yaptırılmış olup kişilerin yaşamı ve vücut bütünlüklerinin korunması noktasında kamu makamlarının söz konusu binayı teknik gerekliliklere uygun ve güvenli şekilde inşa etme yükümlülüğü bulunmaktadır.

58. Sonraki süreçte ise kamu idarelerinin kendilerine ait binaların her türlü bakım ve onarımını yapma, kişilerin yaşamı ve vücut bütünlüklerinin korunması noktasında risk oluşturup oluşturmadığını değerlendirme ve tehlike arz eden binaları gerekirse yıkmaya yükümlülüğü bulunmaktadır.

59. Somut olayda binanın yapım aşamasında inşaat tekniklerine uygun imal edilmediği, kullanılan malzeme ve tekniğin binanın tabliyesini taşımaya elverişli olmadığı tespit edilmiştir. Binanın yapımından sonraki süreçte ise çevresel koşullara karşı dayanıksız inşa edilmiş olması nedeniyle binanın yıprandığı, ayrıca binanın dış müstemilatının üçüncü kişilerce sökülmesi nedeniyle rahatlıkla içine girilebilir hâle geldiği, anılan süreçte kamu makamları tarafından binanın bakımı, denetimi ve gözetiminin gerçekleştirilmediği anlaşılmaktadır. Açıklanan şekilde söz konusu kamu binasının kişilerin yaşamı ve vücut bütünlükleri üzerinde risk oluşturduğu anlaşılmaktadır.

60. Anılan tespitten sonra yerleşim yerine yakın bir mesafede bulunan binanın yıkılma tehlikesi karşısında bireylerin tehlikeye karşı tedbirli davranma yükümlülüklerine uygun davranıp davranmadıkları değerlendirilmelidir.

61. Yapılan incelemelerde bina ve çevresinde hiçbir uyarıcı levha ya da işaret bulunmadığının tespit edildiği anlaşılmaktadır. Düzenlenen bilirkişi raporunda ise binanın inşaat tekniklerine uygun yapılmamış olduğunun ancak teknik bir inceleme ile anlaşılacağı, dışarıdan çıplak gözle bu hususun anlaşılmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Bu durumda bölgede yaşayanlardan söz konusu binanın yıkılma riski içerdiğini bilmelerinin ve bu riske karşı tedbirli davranmalarının beklenemeyeceği açıktır.

62. Gerek müteveffanın dokuz yaşında bir çocuk olması nedeniyle yetişkinlerin sahip olduğu muhakeme yeteneğine sahip olmadığı gerekse öngörülemeyen bir risk karşısında bireylerden tedbirli davranmalarının beklenemeyeceği hususları karşısında müteveffanın binaya bir büyükbaş hayvanla (eşek) girmiş olmasının kamusal makamların gerekli tedbirleri almamış olmalarından kaynaklanan sorumluluklarını ortadan kaldırmadığı değerlendirilmektedir.

63. Sonuç olarak somut olayda bir kamu kurumu tarafından yaptırıldığı sırada inşaat tekniklerine aykırı olarak inşa edilmiş verici binasının daha sonraki süreçte kullanılmaması nedeniyle bakım ve onarım faaliyeti de gerçekleştirilmeden harabe şeklinde bırakıldığı, anılan binanın bölgede yaşayanların yaşamına yönelik kamu makamları tarafından öngörülebilecek gerçek ve yakın bir tehlike oluşturduğu, kamu makamlarının bu tehlikeyi önleyebilmek için makul ölçüler çerçevesinde kendilerinden beklenebilecek herhangi bir tedbiri almadıkları anlaşılmaktadır.

64. Öte yandan somut olay, yaşama ilişkin etkili yargısal korumanın sağlanıp sağlanmadığı bakımından da değerlendirilmelidir. Olaya ilişkin iki farklı adli süreç bulunmaktadır. Bunlardan ilki başvuru sahiplerinin bireysel başvuruya konu ettikleri ceza soruşturmasıdır. Anılan soruşturma kapsamında somut olayın gerçekleşme koşullarının tespit edildiği anlaşılmaktadır. Bilirkişi raporuna göre kazada asli sorumlulukları bulunan yapı müteahhidi ve binanın yapımı sırasında denetim görevi bulunan PTT personelinin kimliklerinin belirlenemediği anlaşılmaktadır.

65. Yürütülen soruşturma sonucunda müteveffanın ve üçüncü kişilerin davranışlarının kamu makamlarının sorumlulukları ile kaza arasındaki nedensellik bağı ortadan kaldırdığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiği anlaşılmaktadır. Anılan değerlendirmede, kamu makamlarının sorumlulukları ile tehlikenin bireyler için öngörülemezliği ve çocuklar gibi özel korumaya muhtaç kişiler yönünden alınması gereken tedbirlerin dikkate alınmadığı görülmektedir.

66. Son olarak başvuru tarafından TRT aleyhine açılmış olan ve altı yılı aşkın süredir devam eden tazminat davasının başvuruya etkisini değerlendirmek gerekmektedir. Dosya kapsamında yer alan ve bireysel başvurunun incelenmesinde de dikkate alınan, iki inşaat mühendisi ve bir hukukçudan oluşan bilirkişi kurulu raporuna göre, ölüm olayına sebebiyet veren bina inşaat tekniklerine aykırı olarak tabliyeyi taşımaya elverişli olmayan şekilde inşa edilmiştir. Gerek soruşturma aşamasında gerekse bireysel başvuru incelemesi aşamasında kamu makamları tarafından anılan tespitlere yönelik bir itirazda bulunulmamış ve bu tespitin aksini gösterecek bir veri sunulmamıştır.

67. İnşaat tekniklerine aykırı olarak inşa edilen ve bu tarihten itibaren bireylerin fiziksel bütünlükleri yönünde ciddi tehlike oluşturduğu anlaşılan binanın bundan sonraki süreçte de her an yıkılabilecek zayıflıkta olduğunun ilgili kamu makamları tarafından bilinmesi gereken bir durum olması karşısında ölüm olayının basit bir muhakeme hatası ya da dikkatsizlik sonucu meydana geldiğinin söylenmesi bu aşamada mümkün gözükmemektedir.

68. Bölgede yaşayan, özellikle küçükler gibi yetişkinlerin sahip olduğu muhakeme yeteneğine sahip olmayan savunmasız kişilerin yaşamının açıkça tehlikeye atılmasına ilişkin sorumlulukları bulunanlar hakkında yalnızca tazminata hükmedilmesinin devletin bu tür bir olaya ilişkin etkili yargısal koruma sağlaması yükümlülüğü bakımından yeterli olmayacağı, devletin bu olaya göstereceği yargısal tepkinin benzer olayların yaşanmaması bakımından da önem taşıdığı değerlendirilmektedir.

69. Bu durumda TRT aleyhine devam eden tazminat davasının başvuru yollarının tüketilmesi ve etkili yargısal koruma sağlama gereklilikleri yönünden somut başvuruya etkisi olmadığı sonucuna varılmıştır.

70. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşama hakkına ilişkin koruma yükümünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

71. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

72. Başvurucular soruşturmanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

73. Somut başvuruda yaşama hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

74. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama (soruşturma) yapılmak üzere Varto Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

75. Yaşama hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle ve yargılamanın yenilenmesi ile giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara müştereken net 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

76. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucuların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucuların bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

77. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,60 TL harç ve 1.980 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.186,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşama hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Kararın bir örneğinin yaşama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama (soruşturma) yapılmak üzere Varto Cumhuriyet Başsavcılığına **GÖNDERİLMESİNE**,

D. Başvuruculara net 40.000 TL manevi tazminat **MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE**, tazminata ilişkin diğer taleplerin **REDDİNE**,

E. 206,60 TL harç ve 1.980 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.186,60 TL yargılama giderinin **BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE**,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA**,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 9/1/2018 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Recai AKYEL